

P1068

Gravirung

Smrt fašizmu

svobodo narodu!

JUŽNOPRIMORSKI BORCI

IZDAJA PROPAGANDNI ODSEK
J P O

Leto I.

Dne 1. junija 1944.

št. 3.

JUŽNO – PRIMORSKI

BORCI

Leto I. št. 3. Dne 1. VI. 1944.

PARTIZANSKA

Zvezda rdeča, zvezda danica,
vseh jugoslovanskih narodov znak.
Modra je roka Tita, vodnica,
ki pelje v svobode zlat dan.

Kot strela je bila sovraga svoje,
neumorno prek žrtev bije naprej
Nemce, fašiste, izdajalce svoje;
ni bala velikih, številnih se mej.

Zvezda rdeča ti partizanska,
Bog te ohrani nam tisoče let,
v tebi je vstala svoboda slovenska,
ti odrešila slovenski si svet.

Tebi zapojmo vsi bratje Slovani,
od Trsta do Vladivostoka.
Prosti pod tabo bomo Slovani,
pesem doni naj ti visoka!

Velimir

Zmaga ni marmor. Zmaga niso
stihli. Zmaga je v cestnem pra-
hu in snegu, v znoju in kr-
vi. Zmaga ima mnogo ran, raz-
bolele noge in od nespanja
vnete oči.

Ilja Ehrenburg.

Dne 21. maja 1942. je bil v Ljubljani u-
streljen narodni heroj Tone Tomšič, organiza-
cijski sekretar CK VPS. Umorili so ga faši-
sti, ker je delal za svobodo slovenskega na-
roda. Njegova smrt je ena največjih žrtev na-
šega naroda. Bil je velik revolucionar in bo-
rec ter spada med prve vodilne tvorce narod-
no osvobodilnega gibanja pri Slovencih.

Ob obletnici njegove smrti pa se spomi-
mo še onih žrtev, ki so padle v borbi za svo-
božo po gozdovih, pomrle po italijanskih in
nemških taboriščih, ustreljenih talcev itd.
Koliko življenj je ugasnilo od fašistične ro-
ke!

In kaj so fašisti dosegli s tem?

Narodna pripovedka nam pripoveduje o zma-
ju, ki je imel devet glav. Šel je junak, da
ga bo ubil ter mu odsekal glave. Odsekal je
prvo in mesto ene so zrastle zmaju tri nove
glave iz zevajoče rane.

Tak zmaj je tudi slovenski narod. Bolj ko
so ga fašisti pobijali in zatirali, večji od-
por je rasel. Nihče ni klonil. Če so ubili o-
četa, je šel sin v partizane; če je padel še
brat, je puško podedoval mlajši brat; če je
padel mož, je vzela puško na ramo žena.

Narod slovenski se ni spuščal in se še
danes ne v neplodno objokovanje. Ko smo pri-
čeli borbo, smo vedeli, da pot do svobode ne
bo posuta z rožicami - trnjeva in trda bo. Ve-
deli smo, da bo borba, da bo tekla kri, kajti

brez nje ni bodočnosti, ni obstanka.

Bili smo nekoč hlapci. Hlapci, ki smo ver-
no in pokorno služili vsakomur, ki nas je mi-
lostno sprejel v službo. Bili smo zaničevani
od vseh.

Ko je Cankar napisal knjigo "Hlapec Jer-
nej", je neki nemški pesnik izjavil: "Tako
knjigo je mogel napisati samo Cankar, ki je
član hlapčevskega slovenskega naroda; Nemec
ne bi mogel nikoli napisati kaj podobnega."

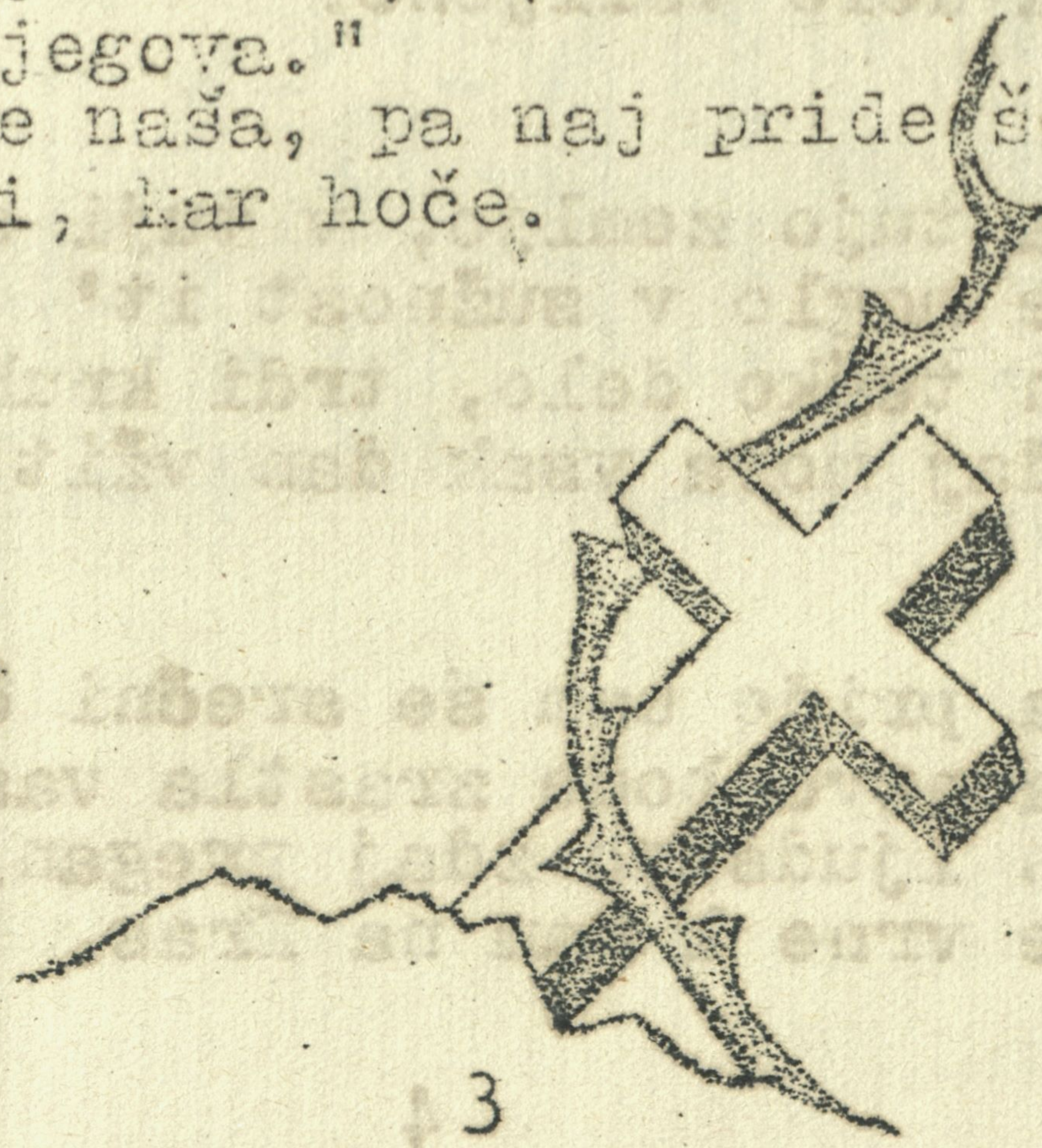
Bili smo hlapci, toda danes nismo več. Tr-
da je bila pot, s trujen in kamenjem posuta,
po kateri smo prišli do tega, kar smo.

Ne smemo pa misliti, da je že vse dose-
ženo. Ne smemo biti pijani od naše zavesti:
zmagali smo. Pripravljeni moramo biti še na
najhujše, čeprav mogoče niti prišlo ne bo več.

"Morda ni še dan vstajenja, morda je še-
le cvetna nedelja in je pred nami še Oljska
gora in križev pot in Golgota. Ali naj se zgo-
di, kar se mora zgoditi! V naših srcih je za-
pisano, v evangeliju, da vstajenje pride, ker
mora priti, pa bodi še več bičanja in poni-
žanja, bodi pot na Golgoto še tako strašna,
še tako strma, - uprimo oči v sonce: naše ve-
liko jutro je blizu, v lica nam že diha ro-
sna zarja njegova."

Zmaga je naša, pa naj pride še karkoli in
naj se zgodi, kar hoče.

Nande

POŽGANI VASI KOINU!

Ko prišel na vrh griča sem,
odprl se mi je razgled,
ko videl strašno delo sem,
vasi požganih sled.

Tam kjer prej je stala vas,
da je bilo videti kras,
tam je zdaj kup razvalin,
da strah obide nas.

Kdo vendar storil je zločin
in vas je vpepelil?
Da bi na ražnju se smodil,
le to je vreden bil.

In kam je ljudstvo ljubljeno
v nesrečnih dneh odšlo.
Zločinec ga je odpeljal
na delo vsiljeno.

Na tujo zemljo, v tuji svet
je moglo v sužnost it'
in težko delo, trdi kruh
zdaj mora vsak dan vžit'.

Pa pride nam še srečni čas,
na novo bode zrastle vas,
in ljudstvo zdaj preganjano
se vrne k nam na Kras.

Izginil tujec bo odtod,
ne bo več tlačil nas;
zločinstvo bo poplačano,
več daleč ni ta čas.

Ta misel ne obdaja zdaj,
ko z griča zrem ta kraj,
ki je le kup tan razvalin
in poprej je bil kot raj.

Gov. Joško

PRIČETKI SLOVENSKEGA GIBANJA NA KRASU

(leta 1938.)

Še predno je bila osnovana OF, so se po naših krajih - po krajih, zaslužnjenih od fašizma - pojavljale tajne slovenske družbe in sicer: družba študentov in intelektualcev ter družba delavcev. Kot predstavnik tega gibanja je bil Pino Tomažič iz Trsta.

Zveza teh društev je bila osnovana v Trstu, potem pa, ko je bila organizacijsko že utrjena, je začela posegati tudi na deželo.

Ljudstvo na deželi se ni upalo samo pripraviti do odpora proti nasilju in podjarmljenju od strani fašistov. Bilo je preplaho in se je pustilo strahovati.

Prvi je bil Pino Tomažič, ki je zasejal seme po naših kraških vaseh in tudi po vipavskih. Njegovo delovanje je takoj začelo dobiti odmev posebno pri mladini. Z veseljem je mladina sprejemala slovenske knjige in začela se je udeleževati tudi z igrami. Te pa so bile nam strogo prepovedane. Ki bilo mogoče predstavljati jih pred širšimi množicami; samo v manjših skupinah in zunaj po gozdovih ali naših hribih. Za to je imel posebno veljavo "Zajčji hrib" nad Škrbino proti Vipavi.

Tomažič, vesel, prijeten in moder fant je večkrat prišel po kraških vaseh. Mladina ga je poznala; videla je v njem človeka, ki ljubi narod, ki je pripravljen dati narodu vse karkoli je v njegovi moči. Njegova visoka izobraženost in premožnost ga nista ovirali, da je sedel med nami, na kmečkih ognjiščih ter nam dajal spodbudo za delovanje v boljše življenje. Kako bi ne imeli radi njega, ki nam je prinašal oživljanje, katerega smo bili ta krat tako potrebni.

Prišlo je leto 1940. To leto je prineslo k nam težke preizkušnje. Tomažič in vsa družba so bili izdani, vjeti in odpeljani v zapore. Dvainšestdeset pridnih narodnih delavcev je trpelo v zaporu. Slednjič je prišla ob sodba (26.XII.1940.), katera je terjala od nas pet dragocenih žrtev, med katerimi je bil tudi Tomažič, ostali pa so dobili dosmrtno ječo.

V dnevih sodnih razprav so tržaški fašisti hudo demonstrirali; razlivali so svoj bes nad tržaške Slovence. Razbijali so po njihovih stanovanjih in jih zmerjali kot pse.

Spomladi leta 1941 so Italijani mobilizirali. S tem je bilo mnogo mladine odtrgane od organizacije. Duh narodnosti je plantel v srcih mladih fantov.

Po razpadu Jugoslavije so prihajale tudi do nas vesti o uporuh rodoljubov proti okupatorju. Z občudovanjem in navdušenjem so ljudje poslušali vesti o akcijah, ki so jih vršili partizani. Vesti o partizanih in njihovih uspehih je širila organizacija, ki je začela delovati v decembru 1941. na Krasu, in sicer v okolici Komna.

Organizacija se je precej hitro utrjevala.

Dne 1. maja je bilo v Komnu in okolici razobešenih več zastav, slovenskih in rdečih. Ko so orožniki hoteli sneti eno izmed zastav, so bili trije težko ranjeni radi eksplozije, povzročene od dinamita. Zastava je bila minirana.

Počasi se je organizacija razvijala, ker je bilo dosti izdajstev in bilo je mnogo ljudi odpeljanih v zapore. Toda, jeklene volje našega naroda, ki je hotelo svobode in konec tiranije, ni moglo uničiti nobeno fašistično nasilje in danes naš narod z dvignjeno glavo

vstaja iz sužnosti svobodi nasproti.

V zgodnji pomladi so partizani pričeli z napadalnimi akcijami, pri katerih so sodelovali tudi naši krški fantje, ki so že v poletju 1942 odšli v partizane.

V februarju so napadli na poti Kazlje-Avber kanion fašistov. Pobili so vse ter zaplenili mnogo municije. Pri tej akciji je sodelovala tudi tovarišica Tanika, sekretarka ZKM za Primorsko.

Po tem dogodku je trpela vas Kazlje hude posledice. Pridrveli so v vas škvadrasti ter požgali več kot polovico vasi. Ubili so štiri moške, med katerimi sta bila dva mlada fant - Martinova - katera so škvadrasti zaklali z bajoneti in ju pustili ležati na kupu smeti.

V maju je bil izvršen drugi večji napad in sicer na Braniški poti v Raši, kjer so iz nasprotnega brega vrgli partizani bombo in zadeli poln kamion fašistov, ki so se razleteli okrog - mrtvi.

Naslednji dan pa so besneli ter pobirali škvadrasti moše, kogar so našli na poti. Ljudi so pripeljali v Kobdilj in jih tam 13 ustrelili. Prisilili so civilno prebivalstvo, da je moralo gledati ustrelitev.

Bili so težki dnevi za vse naše ljudi, ki so jih morali preboleti. Teda kljub vsem žrtvam niso klonili, temveč so še z večjim pogumom šli neustrašeno naprej v borbo.

Sledile so še druge akcije in dogodki, v katerih so se naši partizani junaško izkazali.

V prvih dneh junija, v toplem popoldnevu so trije fašistovski kamioni peljali živež in material postojankam ob električni črti na Brjah (Nabrežina). Ob malem gozdiču blizu vasi so jih pozdravile strojnice naših fantov.

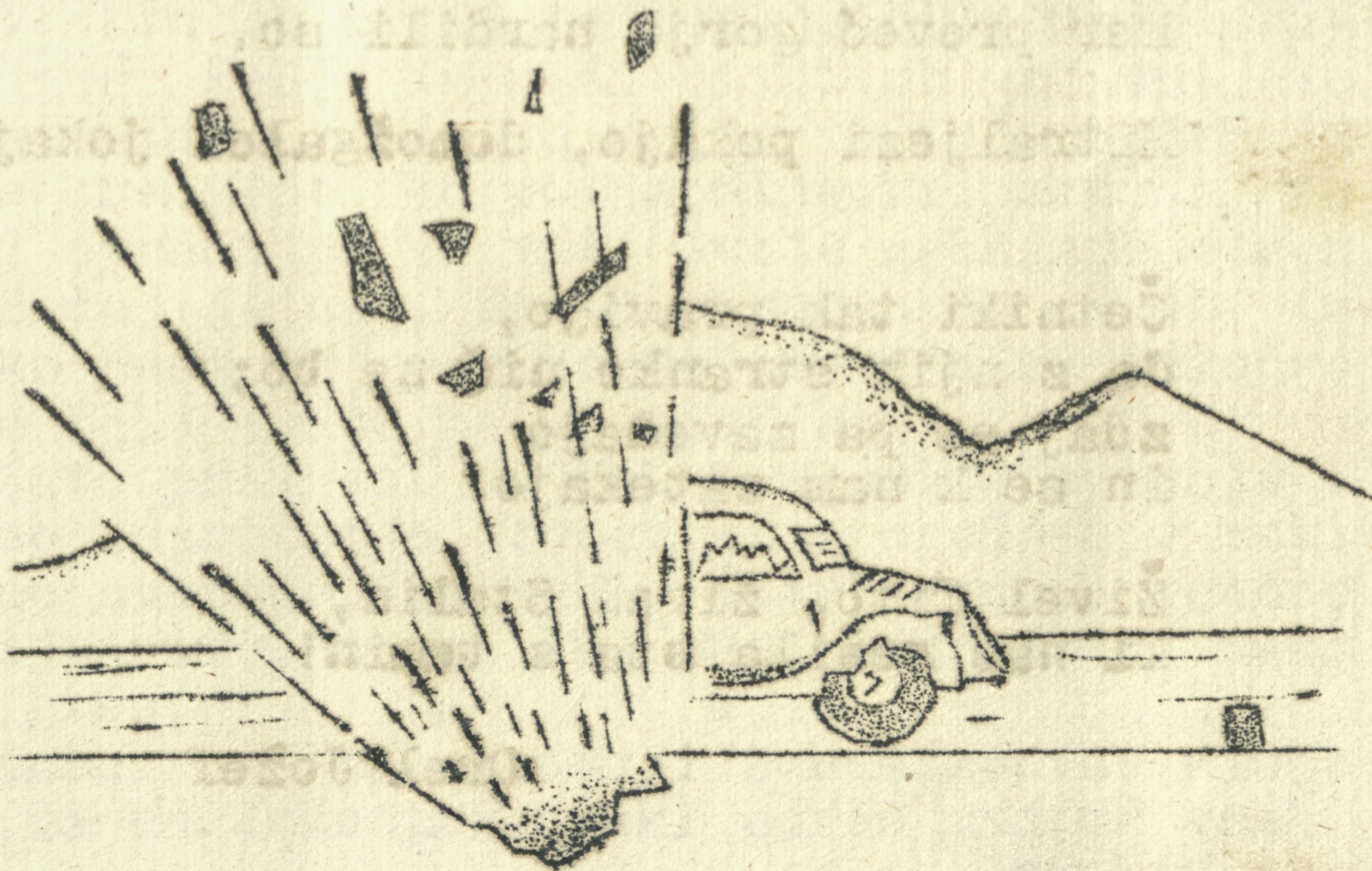
Avtomobil je obstal, drugi se je prevrnil, a tretji je zgorel. Devet fašistov je bilo mrtvih. Zaplenjena je bila cela zdravniška ambulanca, več sladkorja in več raznih drugih stvari. Posledic ni bilo nobenih, ker so ubegli fašisti izjavili, da so bili napadalci čisto posebni ljudje - junaški in ne naši.

Naslednjega dne so pripravili ofenzivo. Kakor mravljinци so žuboreli vojaki po hribih. Ali kaj? Nič, prazen nič, kot da bi se partizani v zemljo pogreznili.

Take neplodne ofenzive so bile na dnevnem redu za vsak najmanjši dogodek.

Slednjič je prišel dan, ko so naši najkrutejši preganjalci fašisti propadli. S tem je že zasijal žarek prostosti. Širok val je zajel vse množice. Začeli so se postavljati odbori - narodna oblast - in naš narod je po dolгих letih spet vstal, zmagoslaven in ponosen na svoje junake, ker ve, da bodo samo oni doprinesli resnično svobodo.

Š. Vida

TEKMOVALKA

Na tekmovanje brž hitimo,
da končno zmago zadobimo.
Na fašiste se spustimo
in s smrtjo jim grozimo.

Mitraljezi pokajo in fašisti jokajo.

Fašizem hočemo usmrtiti,
in nacizem uničiti.
Za to se bije partizan,
ki bori se noč in dan.

Mitraljezi pokajo in fašisti jokajo.

Domožgalci tako govorijo,
da bi naši prišli v tovar'stvo.
A prepozno jim že bo,
ker preveč gorja naredili so.

Mitraljezi pokajo, domožgalci jokajo.

Četniki tak pravijo,
da z njih stranke nič ne bo;
zdaj se pa zavedajo
in se k nam zatekajo.

Živel Tito, živel Stalin,
ki nas rešila sta s temin!

Orel Jožef

Od Korpusa do edinice, od vasi do vasi, od griča do doline .. odmeva en sam glas, treba je tekmovati, jaz s puško v roki, ti z umom, tretji na polju itd.

Narodna zavest, mržnja do sovražnika in volja po maščevanju nam mora vliti moči ter vzpodbuditi za še večje udarce po našem krvavem sovražniku, iti iz uspeha v uspeh, od zmage do zmage za lepšo bodočnost. To mora biti naše geslo, naša pot, in po tej poti bomo vedno bližje dnevu zmage.

Saj nam mora zadostovati tisoč in tisoč in tisoč primerov naših starih borcev in aktivistov, ki so se pod hujšimi pogoji, kot so danes, delali in žrtvovali za zboljšanje usode slovenskega naroda. Izpopolnimo se tudi mi in postanimo mojstri svojega orožja ter se z duhom in telesom poglobimo v našo svetoborbo proti vsem protiljudskim reakcionarjem.

Kdo bo več plavo-belih domožgalcev in nacistov uničil, kdo bo več orožja zaplenil in zbral; kdo bo prvi, to morajo biti naše misli, naše želje in naši cilji ob tej uri, ko se sovražnik krčevito zviija in hoče obdržati svoje kremplje nad podjarmljenimi narodi, na drugi strani pa že vidi svoje zahajajoče sonce. Sedaj je čas, da stisnemo našo mlado in krepko pest in udarimo po sovražniku odločno in še bolj zvito po njegovi koži.

Zato prav vsi na delo! Mladina s svojo ognjeno udarnostjo, borci, ki z orožjem v roki kujemo svobodo, delavci, inteligenca, končno vse ljudstvo, da si čim preje zgradimo našo novo hišo.

Borci in funkcionarji! Združimo vse svoje sile, da bo Južnoprimerški odred prvi od vseh.

Stanko

ODHOD IZ PIVŠKEGA OKROŽJA

Večmesečno bivanje na Pivki je tovariše drugega bataljona zelo priklenilo na ta del slovenske zemlje. Kljub temu, da je bil pogosto hud mraz in visok sneg, so bili tovariši vedno veseli in zadovoljni ter hodili vedno na akcije.

Pa tudi ljudstvo, med katerim so bivali, je zelo vzljubilo te mlade fante, na katere polagajo vso svojo zaupnost in nade. Pa saj so le-ti pokazali med njimi vrednost zaupanja in požrtvovalnost, ko so preprečili švabom pristo kretanje po tankajšnji okolici. Minili so tedni, ko se po tankajšnjih glavnih cestah ni upal pokazati niti en nemški avtomobil; minili so meseci, ko se po pivških vaseh ni pokazal ropanjaželjni nemški vojak.

Tovariši so izvršili junaške akcije na progovje ter tudi s tem pokazali svojo največjo zmožnost.

Da ne omenim tovariškega obnašanja do ljudstva. Mogočno so donele partizanske pesmi ob vznožju Nanosa; z njimi so izražali vso dobro voljo do skorajšnje zmage.

Haj, cvetoča Pivka....ko dobi bataljon po velje za preselitev v nižji Kras. Pa to ni o vira veselemu razpoloženju tovarišev. Nasproti! Razigranost vidiš na njihovih obrazih, kljub temu, da je marsikomu ostala v spominu brhka pivška Micka, s katero se je v tem času zavrtil ob zvokih harmonike.

Razigranost bereš na njihovih obrazih, ko v redni vrsti zapuščajo taborišče v pivškem gozdičku s prepričanjem, da tudi na Krasu do kažejo s svojim obnašanjem svoje vrline.

Tov. Evgen

NOVA POMLAD

Pomlad je znova k nam prispela,
travnike, griče vse ogrela,
ogrela meni je srce,
da za narod bijem se.

Kolikrat doma smo govorili,
da svoj jezik bi se učili.
Vendar je prišel tisti čas,
da šola se sleherna vas.

Vesele matere so tega,
da z deco tujec se ne krega.
Lahko vsak svoj jezik se uči,
srce do naroda vzbudi.

Kaj mogli bi jih zdaj učiti?
Sovraštvo treba odstraniti,
ljubezen splošna naj zavlada,
noben ne bo občutil glada.

Ubogim treba pomagati,
trpečim le ob strani stati,
ker dobro vsakemu to stri
tolažiti tega, ki se solzi.

To pa vsem v pouk naj bode,
vsak ljubiti mora vse narode,
ker enega smo vsi očeta,
zato sovraštvo zgini iz sveta.

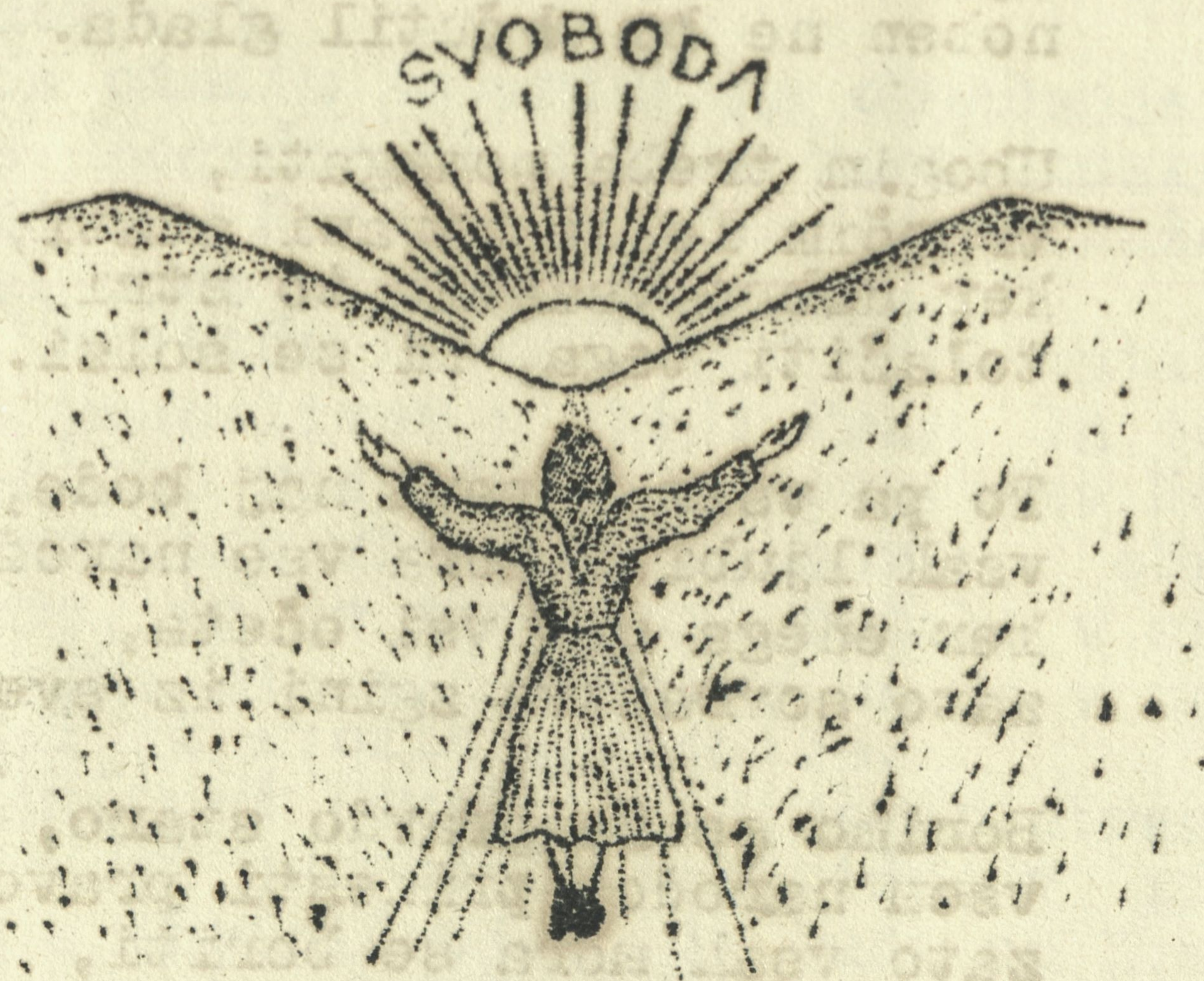
Borimo se za pravdo staro,
vsem narodom prinesiti pravo;
zato vsak mora se boriti,
v našo četo v gozde priti.

Da fašizem prej se stere,
kapitalistom denar pobere,
ter potrebam zadostiti
in naprej se še boriti.

Izdajalci lahko vsi spoznate,
tudi vi otroke že imate,
svobodo vsakdo bode čutil,
spomin na vas jih bode mučil.

Zatorej, bratje, vsi kot eden,
izdajati ne sme nobeden,
da prej svoboda nam zasiže,
preteklost temno vso zakrije.

Tov. P. Ludvik

DVE PRISEGI

Dan 20. aprila je bil naš praznik in tudi nemški. Mi smo praznovali 25 letnico ustanovitve Komunistične Partije Jugoslavije, Nemci pa rojstni dan Adolfa Hitlerja. Na isti dan dva različna praznika dveh različnih stvari, ki se pa bistveno med seboj razlikujeta.

Pa tudi na slovenskih tleh se je ta praznik različno praznoval. Mi partizani smo prisegali zvestobo slovenskemu narodu, domobranci pa Nemčiji.

Primerjajmo besedili obeh priseg:

"Prisegam pri Vsemogočnem Bogu, da bom zvest, hraber in svojim nadrejenim pokoren, da bom v skupnem boju z nemško oboroženo silo, stoječo pod poveljstvom Vodje Velike Nemčije, SS četani in policijo, proti banditom in komunizmu, kakor tudi njegovim zaveznikom svoje dolžnosti vestno izpolnjeval za svojo slovensko domovino kot del svobodne Evrope. Za ta boj sem pripravljen žrtvovati tudi svoje življenje. Tako mi Bog pomagaj!"

"Prisegam pri časti svojega naroda, da bom v vrstah Narodno Osvobodilne Vojske zvesto služil svojemu narodu, boreč se proti okupatorju in proti vsem domačim izdajalcem - sovražnikom narodne svobode in narodnih pravic. Prisegam, da bom pokorno in zvesto vršil svoje dolžnosti in izvrševal ukaze svojih predpostavljenih. Prisegam, da ne bom izpustil orožja iz svojih rok, dokler ne bo naša zemlja očiščena sovražnikov, dokler ne bodo zagotovljene narodu njegove pravice, in svoboda.

Pripravljen sem sprejeti vso kazn za prekršitev te moje zaprisege.

Smrt fašizmu - svobodo narodu!"

Fri Vsemogočnem Bogu so prisegli pogin svojega lastnega naroda. Da bi slovesnejše iz gledalo, in da bi bil Bog še bolj vesel te prisege, je ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman bral še sveto mašo pred prisego.

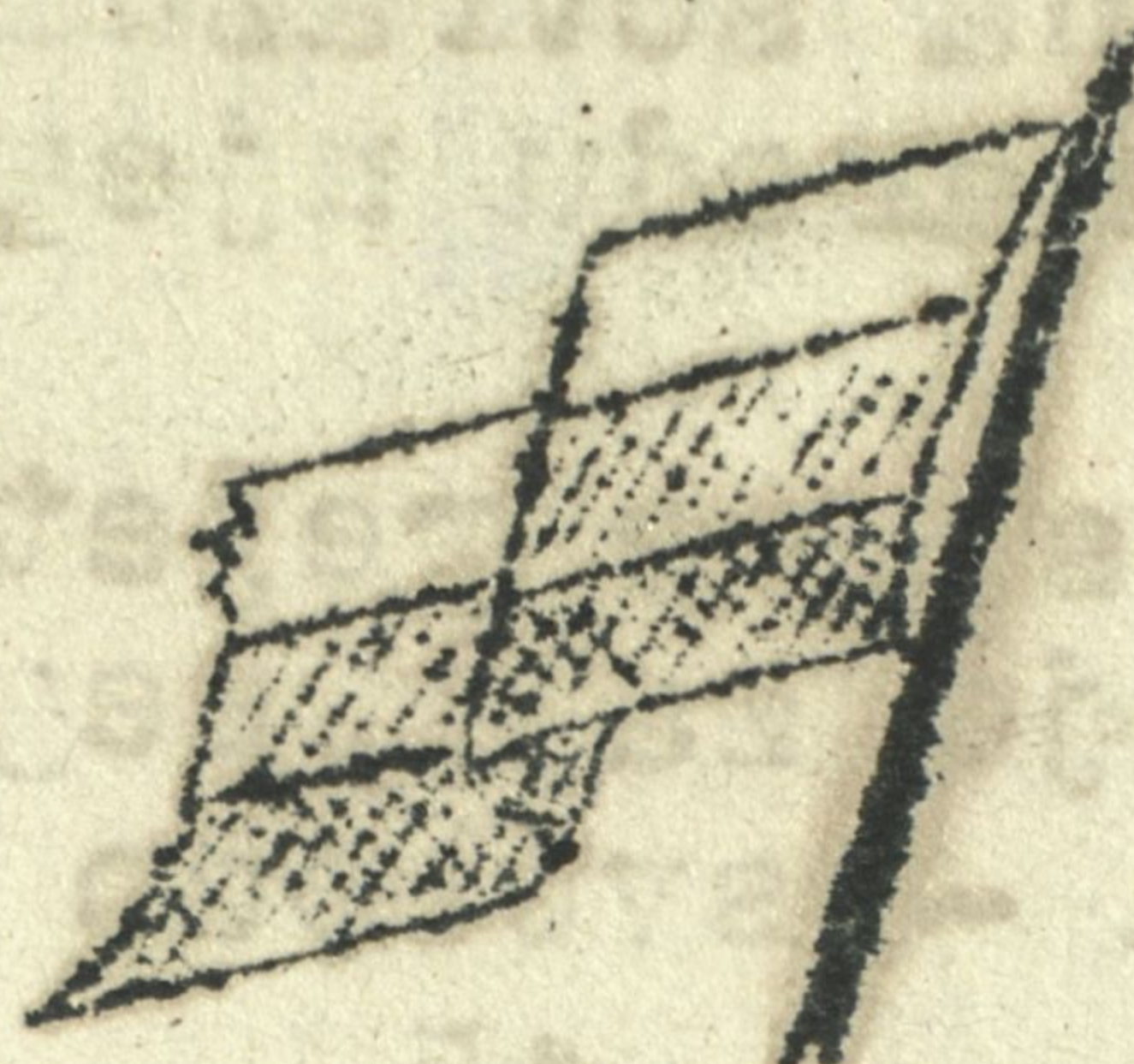
Prisegali so, da se bodo borili skupno z morilci slovenskega naroda, s požigalci slovenskih domov. Pokazali so s tem, da niso oni nič boljši kot Nemci, marveč še slabši. So bratomorilci, švabobranci, domožgalci.

V tem dnevu se je še enkrat očitno pokazalo, kdo je pravi Slovenec, kdo želi narodu vse najboljše in kdo se tudi bori zanj. General Rupnik je sam izjavil, da je rešitev slovenskega naroda le v Veliki Nemčiji in da mu svobode ne bo dala ne Rusija, ne Anglija in ne Amerika in tudi lastni slovenski narod ne.

Veliki Nemčiji se bližajo zadnji dnevi in tudi ure so ji že štete. Bodo takrat švabobranci branili Veliko Nemčijo v svojem majhnem številu, zvesti svoji prisegi? Kaj pa bodo dosegli s svojo slepe in brezplodno borbo?

Če se ne zavedajo še danes vsi domobranci, kaj so storili s to svojo zaprisego, bodo spoznali takrat, ko bodo Evropo zasedle in o svobodile izpod fašistične Velike Nemčije si le Rdeče Armade ter zaveznikov Anglije in Amerike. pa se borimo in se bomo borili, dokler ne bo slovenski narod dobil svojih pravic in svobode, ter dokler ne bo uničen največji sovražnik vsega človeštva Adolf Hitler in njegova banda.

Nande

12. MAJ 1944.

Akcija, povsod akcija,
cel Južno-primorski odred.
V Skopem je padla izvidnica,
en fašist črnogled.

Rihenberški lačni črni psi
bi radi pleniti šli Branjico,
ali naši odredovci
so jim napravili veselico.

Strojnice kot vijoline svirale,
granate ročne tolkle takt,
puške kot piščalke piskale,
to je bila prava jazzband.

Tako so plesali fašisti,
da kar na tla so padali.

Pod Volčjim gradom pa maršalo
je vozil nemški divji vod,
in manjkalo je jako malo,
da nikdar več bi ne hodil tod.

Da vodnik Jurca v strojnico
prve kroglice ni dobil,
ki je pokvarila strojnico,
bi prav gotovo vse Nemce pokosil.

In še tako bežali so;
mrtvih nekaj je ostalo;
če pa imeli bi še strojnico,
mrtev bi bil še maršalo.

Velimir

VSAKI NA ENEM KONCU

Nemci bi radi se vozili
po naši zemlji vsi slovenski,
da bi tem laže nas usužnjili
na svoj način prav peklenski.

A kjer živimo partizani,
to jim ne bo nikdar mogoče,
ker niso gospodarji sami,
je tudi, kar partizan si hoče.

Železnic, cest jim ne pustimo,
kar moste v zrak pomečemo,
da dela toliko jim naredimo,
ker mi povsod se gibljemo.

In še posebno v zadnjem času,
ko v Vipavi moste zidajo,
mi pa smo vsi na Krasu
in iz železnic ceste vstajajo.

Od Štanjela pa do Koprive
razbili smo vse tračnice,
in spravili vse do griže sive,
kar vse je šlo v skrivalnice.

Sedaj naj vlaki vozijo tod
brez tračnic po širjavni stepi,
ali naj pa spet popravijo pot,
pa v Vipavi bodo spet leteli.

Na enem koncu Nemci so,
ki moste in vse gradijo,
na drugem partizani smo,
ki jim vsa dela v prah drobimo.

Velimir

AKCIJA V KREPLJAH

Že rano jutro zbrana četa
za akcijo bila je vneta.
Orožje hitro na rame,
postavili smo se v vrste.

In hitrih pet korakali,
da bi tam fašiste čakali,
kar častno je in res lepo
zapleniti kako mitrico.

Postavili zasede tri,
da kak fašist jim ne zbeži.
A kaj, ko iz njih bunkerjev
nobeden ven ni prišel.

Zato zasede drugi dan
jih znova čakale so tam,
ker kak fašist se že dobi,
da v slast mu grede kurice.

Na lov res šli so v bližnjo vas,
a drago plačan bil je špas.
Namesto da bi kokoši vzel,
v prsa padel mu je strel.

Ostali so pa pobegnili,
da življenje rešit' bi utegnili.
Nato tovariš je vesel
fašistu mitrico vzel.

Če bil bi usodo revež znal,
pri nas kokoši ne bi kral.
A to pa v zgled ostalih bo,
da krasti ni le kar tuko.

Bog vedi, kje se je učil,
da svet ga kraški bo redil.
Samo za delavne ljudi
kraška zemljica rodi.

Tov. P. Ludvik

Hitler: "Saj ni še moja ura!!"

Smrt: "Nič se ne boj! Sem te hotela samo ob-
vestiti, da pripelješ s seboj tudi Rup-
nika, ko me v kratkem prideš obiskat."

VOJAŠKE AKCIJE NAŠEGA ODREDA

15.IV.1944. je bila zaščitna četa Štaba JPO v zasedi v Rihemberku. Bili so 30 m od gradu, v katerem so nastanjeni fašisti. Čakali so od 5. ure zjutraj do 16. ure. Fašisti niso prišli v zasedo, videli pa so jih, da gredo v vas. Tekli so za njimi. Ko so fašisti zagledali naše tovariše, so se spustili v beg. Naši so se jim približali na 70 m in so jih pozivali na predajo. Dva od njih sta dvignila roke, tretji pa je pričel streljati. Tovariši so ubili sergenta maggiore in enega vojaka. Zapleniti niso mogli ničesar, ker so fašisti pričeli takoj streljati z bacačem in naši so se morali umakniti.

16.IV.1944. je patrola II bataljona JPO uje la v vasi Gropada pri Sežani domobranskega narednika Ziberna Viktorja, doma iz Orleka pri Sežani. Ta domobranec je bil tudi dezertar iz NOV.

16.IV.1944. je minerski vod II bataljona JPO podrl 45 telefonskih drogov med Senožecami in Razdrtim. Žice so prerezali na mnogih mestih. Stebre pa - bili so leseni - prerezali še na pol.

19.IV.1944. je II bataljon JPO v sporazumu s XXX. divizijo rušili progo med

Košano in Divačo ter obstreljeval sovražne postojanke ob tej progi. Progo so rušili v dolžini 15 km. Porabili so 73 min. Minirali so tudi 6 stolpov visoke napetosti, ki so se porušili. Sovražnik je močno obstreljeval tovariše, ki so rušili progo, in tudi one, ki so obstreljevali postojanke. Streljal je sovražnik z bacači in mitraljezi, topovi in metal rakete. Tovariši niso imeli nobene izgube.

20. IV. 1944 je zaščitna četa JPO pognala železniško lokomotivo iz postaje Stanjel proti Rihemberku. Lokomotiva se je ustavila in zasidrala v porušenem mostu, nad spodnjo Branico.

I. V. 1944. je patrola III bataljona JPO uje-la nemškega obveščevalca med Sepuljami in Tomajem. Vjeli so ga ob 21. uri, ko so hoteli iti na zasedo, ker so se ostali tovariši nahajali v Tomaju. Sedel je v grmu, oblečen v civil. Na poziv, naj se preda, je hotel streljati s pištolo, pa ni imel naboja v cevi. Nato se je predal. Pri njem so dobili: polavtomatsko belgijsko pištolo z dvema seržerjema, okrog 100 nabojev za pištolo, raketno pištolo, 7 raket, 11 ročnih granat in daljnogled.

3. V. 1944. je 2. četa II bataljona JPO napadla iz zasede med Senožecami in Razdrtim 3 kamione. Na dveh kamionih je bilo vojaštvo, na srednjem pa

civilisti, ki so bili pobrani v okolici Postojne. Tovariši so odprli ogenj na kamione, kjer so bili vojaki, in videli so, kako so se ti prevračali po kamionu. Enemu je padla brzostrelka na tla, katero so tovariši zaplenili. Sovražnik je imel enega mrtvega in štiri ranjene.

9.V. 1944. je MSV za Pivko-JPO miniral železniško progo na 26 krajih med Divačo in Ober Ležečami; 20 min so zažgali ob 23. uri. Vse mine so eksplodirale. Sovražnik je takoj začel streljati iz bližnjih bunkerjev s strojnicami. Ostalih 6 min so zažgali, ko je sovražnik prenehal s streljanjem. Tako je bilo uničenih 20 tračnic. Promet je bil prekinjen za 35 ur.

10.V. 1944. ob 1. uri ponoči sta II in III bataljon napadla fašistične postojanke v Krepljah. Fašisti so bili v dveh utrjenih bunkerjih in je štela posadka okrog 50 moč. Tovariši so se približali bunkerjem na 10 m, pričeli metati ročne granate na položaje okrog bunkerja in obstreljevati postojanko. Takoj ob prvem napadu je všlo nekaj fašistov v samih spodnjih hlačah ter so bežali proti Repentabru. Prišli so ravno v našo zasedo. Po enopolurni borbi so prišli fašistom na pomoč Nemci iz Repentabra; tovariši so se v redu umaknili. Sovražnik je imel 8

mrtvih in precej ranjenih. Naše izgube ni nobene.

10.V.1944. je MSV za Pivko-JPO miniral in porušil 4 električne stolpe visoke napetosti, visoke 28 m med Ležemci in Kosano. Stolpi so bili železni in linija je pokvarjena, najmanj za tri dni, ker je pretrgana nad velikimi prepadi.

10.V.1944. je MSV za Kras-JPO porušil 70metrov nasipa na progi Štanjel-Rihenberk. Nasip je porušen okoli 6 metrov v globino. Kolikor je nasipa še ostalo, je ves razkopan.

10.V.1944. je MSV za Kras-JPO miniral na treh krajih vodovodno napeljavo, ki pelje v postojanke v Dutovlje. Vodovod je bil uničen.

11.V.1944. je MSV za Pivko-JPO miniral železniško progo v bližini Št. Peter na Krasu. Ob 9.30 je privozila litorina, na kateri so bili nemški oficirji in laški železničarji. Litorina se je eksplodirala pod litorino, ki je vozila z veliko brzino. Vrglo jo je iz tračnic in se je prevrnila. Koliko žrtev se ne ve. Po met je bil prekinjen za en dan.

12.V.1944. je šel III. Bat.JPO na zasedo čaht Nemce. Ena zaseda je šla proti Komnu in druga proti Velikemu Dolu. Nemci so šli proti Komnu. Tovarishi so jih sprejeli z ognjem. Nemci so se vrgli na položaj.

zaj. Že s prvimi strelji so zadeli našo avionsko strojnico z dum-dumko in jo pokvarili. Naši so se morali radi tega umakniti, pa tudi Nemci so panično zbežali. Patrola, ki se je vrnila iz Velikega Dola, je našla na nemških položajih 6 seržerjev za zbrojevko in eno težko nemško bombo. Sovražnik je imel 2 mrtva in 6 ranjenih.

12. V. 1944. je II bat. JPO poslal zasedo v Dutovlje. Privozil je osebni avto; tovariši so ga spustili naprej. Napasti so ga hoteli tedaj, ko se bo vračal. Ob 13. uri se je avto vračal. Napadli so ga tik pred vasjo. Avto se je zaletel v zid in se prevrnil. Ubita sta bila 2 Nemca, en major in en leutnant, ranjena pa sta bila dva. Naši so se morali takoj umakniti, ker so prišli na pomoč Nemci, ki so se nahajali v Dutovljah.

12. V. 1944. je patrola 7 moč II bat. JPO pod vodstvom tov. Svagalj Ladota, vodnika, napadla in ubila v vasi Skop 3 fašiste. Zaplenjeno je bilo: 3 italijanske puške, 1 pištola in 115 nabojev za puške, 7 bomb, 3 pare čevljev, ene hlače (ostala obleka je bila preveč raztrgana).

12. V. 1944. je tretja patrola II bat. JPO pod vodstvom komandirja tov. Ladota šla v zasedo med Opčinami in Repentabrom. Pričakali niso ničesar. Na povratku so nameravali napasti

postojanko pri Krepljah. Tovariši so se priplazili po trebuhu prav do bunkerja in začeli metati bombe vanj. Kmalu pa so sprevideli, da ni nobenega fašista več notri, kajti zapustili so to postojanko ta večer.

14.V.1944. je MSV za Kras-JFO poslal 10 mož na zasedo med senatorij in Skopo. Ker fašisti niso hoteli priti v zasedo, so jih tovariši šli pogledat bliže, kakih 100 metrov od postojanke. Tam so štirje fašisti kopali zemljo in si delali bunker. Tovariši so odprli nanje ogenj in ubili dva, enega težko ranili in enega lažje. Zapleni ti niso mogli ničesar, ker je bila postojanka preblizu.

Od 28.IV.do

15.V.1944. Ker so Nemci pričeli popravljati progo Trst-Stanjel-Gorica, smo dne 28. IV. pričeli to progo sistematično uničevati. Rušili smo jo med postajama Dutovlje-Rihenberk na sledeči način:

Odčili smo tračnice, jih odnesli proč ter zakopali, (okoli tristo metrov proge). Ker pa je šlo to delo prepočasi, smo začeli tračnice požigati na kupih železniških pragov, katere smo vse izkopali ter zažgali. Tračnice so se vse zvile in na mestih, kjer so bile v plamenu, so se napravile nabrekline. Na ta način smo uničili še 5.200 metrov proge. Se danj je torej skupno uničene pro-

ge 5.500 metrov. Uničene so bile tudi vse čuvajnice vzdoož te proge, kakor tudi obe postaji Dučovlje in Stanjel. Čuvajnic je bilo deset.

To delo je opravljal večinoma III. Bataljon in zaščitne čete JPO, eno noč I. Bataljon, nekaj dni II. Bataljon, ki je sicer držal samo zasedo.

V noči med 6. in 7. majem je bil deloma porušen železobetonski most na cesti Dorenberg - Batuje. Most je neuporabljiv za prevoz. Če ga bodo hoteli popraviti, ga bodo morali prej vsega porušiti. Miniral ga je MSV za Kras-JPO.

15.V.1944. je MSV za spodnji Kras-JPO porušil tri električne stolpe visoke napetosti med Doberdobom in Jamljami. Ker so bili stolpi porušeni ravno na križišču električnih daljnovodov, so vse žice porušeni stolpov padle na daljnovod Gorica-Tržič. Ko so stolpi padli, so nastali veliki bliski in požari. Škoda v centrali nam še ni znana.

16.V.1944. je MSV za Kras-JPO miniral in porušil štiri električne stolpe.

16.V.1944. je patrola II. Bataljona JPO v vasi Kreplje napadla enega gojenca (oficirja). Ko je oficir zaslišal streljanje, je vrgel od sebe brzostrelko in pričel bežati. Zaplenjena je bila brzostrel

ka in oficir ranjen.

17.V.1944. je MSV za Kras-JPO miniral tračnice med Dutovljami in Krepljami. Minirali so progo na dvanajstih mestih v dolžini 12 metrov.

19.V.1944. je MSV za Kras-JPO miniral železniško progo med Opčinami in Repentabrom. Položili so šest min. Mine so eksplodirale in iztirili ter prevrnili so se štirje vagoni, ki so bili pred lokomotivo. Promet bo gotovo prekinjen za 3 dni.

20.V.1944. je patrila zaščitne čete JPO pod vodstvom tovariša Abram Lojzeta, starejšega vodnika, napravila za sedo ob železniški progi pri Dutovljah. Ob 12. uri je prišlo 6 fašistov v zasedo; štiri so ubili in dva težko ranili. Orožja ni bilo mogoče zapleniti, ker so začeli streljati iz postojanke ostali fašisti z bacači in strojnici.

